

آثار بیماری های همه گیر بر قراردادهای پیمانکاری EPC و چالش های آن

پیام انصاری مقدم^۱، سعید خردمندی^۲، خدیجه مرادی^۳^۱ دانشجوی دوره دکتری، گروه حقوق، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران^۲ استادیار، گروه حقوق، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران^۳ استادیار، گروه حقوق، کرمانشاه، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۵

Effects of epidemic on EPC contracts and its challenges

Payam, Ansari moghadam¹, Saied Kheradmandi², Khadije Moradi³¹ PhD student, Department of Law, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.² Assistant Professor, Department of Law, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran³ Assistant Professor, Department of Law, Kermanshah, Razi University, Kermanshah, Iran

Received: (30/11/2021) Accepted: (29/01/2022)

شناسه یکتا: <https://dorl.net/dor/>

چکیده

Abstract

The EPC is a contract whereby the employer will assign all the affairs of a project such as design, engineering, materials, and equipment, design management, obtaining the necessary permits to the contractor. This category of contracts has been used in the construction of hospital, medical and treatment facilities in recent years. The occurrence of epidemic diseases such as covid-19 firstly it causes the suspension of the obligations of the parties and in some cases creates the right to terminate the agreements for each of the parties, in some cases, provides the right to terminate the termination for each party, and whenever the incident is permanent The contract may be terminated.

Keyword

EPC contracts, force Major, Epidemic disease, Covid-19, Contract termination

قرارداد پیمانکار EPC قراردادی است که بر اساس آن کارفرما تمامی امورات یک پروژه هم چون طراحی، مهندسی، تهیه مصالح و تجهیزات، مدیریت طرح، اخذ مجوزهای لازم و... را به طرف دیگر قرارداد که همان پیمانکار است واگذار میکند این دسته از قراردادها که طی سال های اخیر کرارا در حوزه ساخت تاسیسات بیمارستانی، پزشکی و درمان مورد استفاده قرار گرفته است. این پژوهش با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی به صورت کتابخانه ای و با استفاده از منابع مختلف داخلی و خارجی متعدد و متنوع صورت گرفته است. در تمامی مراحل نگارش پژوهش پیش رو، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است. یافته های پژوهش نشان میدهد که در وقوع حادثه ایی فورس ماژور که مانع همیشگی را در راستای اجرای قرارداد به دنبال داشته باشد در شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکار EPC هیچ گونه اشاره ایی به این امر نشده است که این موضوع خود یکی از خلاهای بزرگ در خصوص فورس ماژور تلقی می گردد وقوع بیماری های همه گیر از قبیل کووید-۱۹ نسبت به قراردادهای پیمانکاری EPC ابتدائاً موجب تعلیق تعهدات طرفین را فراهم می سازد و در مواردی موجب ایجاد حق فسخ قرارداد را برای هریک از طرفین به دنبال دارد و هر گاه حادثه مذکور عرفاً همیشگی و دایمی باشد ممکن است تداوم حیات را با انفساخ روبرو سازد.

واژگان کلیدی

قرارداد پیمانکاری EPC، فورس ماژور، بیماری همه گیر، کووید-۱۹، انحلال قرارداد.

مقدمه

با توجه به گسترش ساخت و ساز و نیاز روز افزون اجرای

Email: saeid.kheradmandy@gmail.com

قرارداد بر خلاف اصل عدالت معاوضی موجود در قانون مدنی است و مقنن در مواد متعددی من جمله مواد ۳۸۷، ۴۹۶، ۵۲۷ در مواد قانون مدنی بدان اشاره شده نموده است از این رو به واسطه اهمیت موضوع بررسی شرایط و آثار بیماری های همه گیر در قراردادهای EPC که در حال حاضر به عنوان یکی از قراردادهای مهم از آن استفاده های زیادی می شود دارای اهمیت بسیار است و به دلیل زوایای ناشناخته آثار فورس ماژور بر این دسته از قراردادهای پیمانکاری و بررسی چالش ها و مشکلات پیش روی آن انجام تحقیقی همه جانبه نسبت به موضوع و تبیین کامل آن کاملاً ضرورت دارد. این پژوهش با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و در سه مبحث سامان یافته است مبحث نخست در خصوص شرایط و ارکان فورس ماژور یا قوه قاهره مورد بررسی قرار گرفته در مبحث دوم آثار و پیامدهای بیماری های همه گیر بر قراردادهای پیمانکاری و مبحث سوم نیز در خصوص مقایسه آثار بیماری های همه گیر بر قراردادهای پیمانکاری EPC با سایر قراردادهای پیمانکاری.

روش

این پژوهش با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به صورت کتابخانه ایی و با استفاده از منابع مختلف داخلی و خارجی متعدد و متنوع صورت گرفته است.

یافته ها

یافته های پژوهش نشان میدهد که در وقوع حادثه ایی فورس ماژور که مانع همیشگی را در راستای اجرای قرارداد به دنبال داشته باشد در شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکار EPC هیچ گونه اشاره ایی به این امر نشده است که این موضوع خود یکی از خلاهای بزرگ در خصوص فورس ماژور تلقی می گردد.

بحث

۱- بررسی شرایط قوه قاهره در بیماری های همه گیر:

اصطلاح فرانسوی فورس ماژور بر اساس ماده ۱۲۱۸ قانون مدنی فرانسه حادثه ایی می داند که خارج از اراده شخص متعهد بوده و به نحو معقولانه ایی در زمان انعقاد قرارداد قابل پیش بینی نبوده است. در فرهنگ لغت بلک اینگونه تعریف شده است: حادثه یا واقعه ایی که غیر قابل پیش بینی و غیر قابل کنترل باشد (۱). اگرچه در قانون مدنی کشورمان از این اصطلاح تعریفی به عمل نیامده

پروژه های بزرگ در تمامی حوزه من جمله درمان و بهداشت و از سویی با عنایت به اینکه قالب عقود موجود در قانون مدنی توانایی پاسخ گویی به نیاز های جامعه امروزی را ندارد لذا برخی قالب های جدید با شرایطی کاملاً بدیع و نو سعی در رفع این نیاز ها دارند که یکی از قراردادهای نوپدید قرارداد پیمانکاری EPC یا همان قرارداد مهندسی، تدارکات و ساخت است.

پس از مدتی به دلیل وجود معایب متعدد من جمله طولانی شدن مدت قرارداد و عدم هماهنگی بین قسمت های مختلف قرارداد پیمانکاری را فراهم آورده و این امر هزینه پروژه و تاخیرات مکرر را به دنبال داشت لذا این امر موجبات تغییر رویکرد قراردادها را به دنبال داشته و در واقع موجب تغییر بر مبنای تخصصی بودن موضوعات طراحی و ساخت و اجرای پروژه ها کاملاً منفک از یکدیگر گردید، امروزه در خصوص پروژه های مهم و بزرگ صنعتی و غیر صنعتی بر اساس مزایای زیاد این قالب از قرارداد مورد استفاده قرار می گیرد.

از سویی دیگر از زمان انعقاد قرارداد تا زمان اجرای آن وقوع پاره ایی رویدادها و عوامل متنوع هم چون نوسانات پولی و بحران های اقتصادی که معمولاً ثمره و نتیجه عوامل غیر قابل پیش بینی هم چون جنگ، تحریم، وقوع همه گیری و نظائر آن رخ می دهد توزان و تعادل اقتصادی قرارداد کاملاً متحول می شود به نحوی که نتیجه این امر ایجاد مشقت و صعوبت در اجرای تعهد توسط متعهد موضوع قرارداد است.

وقوع بیماری های دنیاگیر هم چون آنفلوآنزای اسپانیایی، جنون گاوی، آنفلوآنزای خوک، و همچنین نمونه بارز و اخیر کووید-۱۹ که در ابتدای قرن حاضر به وقوع پیوست و در اندک زمانی به کل دنیا سرایت نمود بر تمامی زوایا و زندگی اجتماعی مردم دنیا تاثیر گذارده است. سویی از تلفات و فوتی های انسانی بالای این بیماری ها بر سایر ابعاد اجتماعی نیز تاثیرات قابل توجهی بر جای گذاشته است. روابط حقوقی ناشی از این پدیده هم چون قراردادهای نیز تحت نفوذ این واقعه قرار گرفته و اجرای تعهدات این دسته از پدیده های حقوقی مهم را با چالش های جدیدی مواجهه نموده است.

پیش بینی و ارزیابی های صورت گرفته در حین قرارداد به سبب حدوث برخی عوامل غیر قابل پیش بینی من جمله عالم گیری گسترده بیماری ها و تحریم ها که در خصوص کشورمان کاملاً صدق می کند به طور کامل بر مبلغ پیمان تاثیر می گذارد و عملاً بر مبنای توافق سابق صورت گرفته طرف پیمانکار گاه عاجز و ناتوان از اجرا به دلیل عدم تامین مالی پروژه به واسطه افزایش قیمت ها بوده و این امر نیز به نوبه خود موجبات به مخاطره افتادن اجرای کامل پروژه کامل را فراهم می سازد. نابرابری حاصل شده در اثر شرایط غیر قابل پیش بینی پس از

شده ایم. بر این اساس باید قائل به غیر قابل پیش بینی بودن این بیماری شد. لذا باید معتقد به این اصل بود که هر واقعه ایی که توازن بین عوضین را در هنگام قرارداد به هم زده باشد باید در هنگام انعقاد قرارداد قابل پیش بینی نبوده باشد (۷).

۱-۲- اجتناب ناپذیر بودن حادثه:

وقوع هر حادثه ایی که موجبات تغییر در اوضاع و احوال قرارداد گردد نمی تواند به صورت کاملاً عام و مطلق به عنوان یکی از شروط این نظریه مورد پذیرش قرار داد بلکه باید حادثه مزبور به نحوی باشد که وقوع آن غیر قابل اجتناب باشد. به عبارت بهتر حادثه ایی غیر قابل اجتناب است که بر مبنای سیر طبیعی امورات هر گونه جلوگیری از وقوع آن غیر ممکن و غیر مقدور باشد (۸) به عنوان مثال در خصوص وقوع آتش سوزی و ریزش ساختمان پلاسکو تهران در زمستان سال ۱۳۹۵ با توجه به اینکه سازمان نظام مهندسی استان تهران طی ارسال نامه های متعدد به شهرداری و مدیریت ساختمان مزبور در خصوص ایمن سازی و فقدان استحکام هشدار داده بود همچنین از جمله حوادث اخیر نیز می توان به وقوع ریزش ساختمان متروپل اشاره نمود. لذا ریزش و آوار ساختمان های مزبور و عدم ایمنی سازی آن را نمی توان غیر قابل اجتناب تلقی نمود چرا که در صورت جدی تلقی نمودن هشدارها و مقاوم سازی، حادثه مزبور با آن میزان از فاجعه مالی و جانی روبرو نبود.

به عنوان یکی دیگر از مصادیق مهم در خصوص غیر قابل اجتناب بودن می توان به وقوع سونامی اشاره کرد هر چند تمهیداتی در این خصوص نیز اندیشیده شود باز هم موجبات ورود خسارت را فراهم ساخته و عملاً تا کنون به طور کامل نمی توان از وقوع آن جلوگیری کرد.

۱-۳- خارجی بودن حادثه:

اصولاً وقوع هر رویدادی که انجام تعهد را با صعوبت در هزینه اجراء مواجه سازد نمی توان به عنوان فورس ماژور تلقی کرد بلکه متعهد مورد اشاره باید بتواند احراز نماید که حادثه پیش آمده، عرفاً به متعهد و اراده او منتسب نیست. برای احراز این شرط، حادثه باید به طور کامل خارج از اراده متعهد واقع شود. بر اساس ماده ۲۲۷ قانون مدنی که از این حادثه با عنوان علت خارجی یاد می کند و منظور از این علت خارجی کلیه عللی است که خارج از توان شخص متعهد باشد چه داخلی باشد و خواه خارجی (۹) به عبارت بهتر حادثه و رخدادی است که متعهد نتواند آن را خنثی و بی اثر نماید و در صورت توانایی بر دفع آن مسئول تلقی و

است ولی به صورت تلویحی در برخی مواد من جمله ماده ۲۲۹ قانون مدنی بدان اشاره شده است.

برخی از اساتید علم حقوق در این باره در کتب خود بدین سان این اصطلاح را تعریف نموده اند: فورس ماژور را باید نیرویی مقاومت ناپذیر و خارجی تلقی نمود که هم چون برخی عوامل و پدیده های طبیعی و به طور هم چون سیل و طوفان و زلزله مانع از انجام تعهد شده است (۲). یا در تعریف دیگری عبارت است از هر حادثه خارجی (خارج از حیطه قدرت متعهد) غیر قابل پیش بینی و غیر قابل اجتناب که مانع اجرای تعهد باشد و در معنای خاص عبارت است از حادثه ایی بی نام (یعنی غیر منتسب به شخص معین و صرفاً ناشی از نیروهای طبیعی) غیر قابل پیش بینی و غیر قابل اجتناب (۳). و به عبارتی حادثه ایی غیر مترقبه که در نتیجه آن تغییر اوضاع و احوال که مانع از اجرای تعهد میگردد و اجرای آن را غیر ممکن می سازد (۴). بر اساس این تعارف ارایه شده در این خصوص مشخص می گردد که برای فورس ماژور یا قوه قاهره مستلزم وجود و اثبات سه رکن مهم و اساسی هستیم که مختصراً در ذیل بدان اشاره می شود.

۱-۱- غیر قابل پیش بینی بودن حادثه:

طرفین حین انعقاد قرارداد بر اساس و مبنای اوضاع و احوال نسبت به اتخاذ تصمیم در راستای انعقاد قرارداد اقدام می نمایند به عبارت بهتر دو طرف با در نظر گرفتن جمیع جوانب و شرایط من جمله اقتصادی در راستای هدف خود مبنی بر انشاء عقد مبادرت می ورزند گاهی وقوع برخی حوادث که از حیطه اختیار طرفین خارج است حادث گشته و تمامی پیش بینی ها و معادلات طرفین حین انعقاد قرارداد را به طور کامل در هم میریزد، لذا حادثه ایی غیر قابل پیش بینی تلقی می شود که نتوان از متعهد انتظار داشت که وقوع آن را در آینده پیش بینی کند (۵).

به عبارت بهتر حادثه یا واقعه مورد نظر تمام محاسبات طرفین که به هنگام قرارداد مد نظر داشته اند را به هم بزند (۶). به عنوان مثال وقوع دنیا گیری ویروس کووید-۱۹ یا همان کرونا که به واقع در یک قرن گذشته کاملاً بی همتا بوده است. پیمانکار حین انعقاد قرارداد فکر تامین نیروی کار و تهیه ملزومات خود را بر مبنای وضع موجود در نظر می گرفته است ولی به یک باره شیوع دنیا گیری موجبات تعطیلی کارگاه و عدم حضور نیروی انسانی روی پروژه را فراهم می سازد لذا وجود این حادثه ابداً هیچ گاه تا به این حد قابل پیش بینی طرفین نبوده است و براین اساس این مثال از مصادیقی است که به عین با آن مواجهه

یکی از مصادیق بسیار مهم فورس ماژور است چرا که هر سه ویژگی را به صورت یکجا دارا می باشد.

۲- آثار بیماری های همه گیر بر قراردادهای

پیمانکاری EPC

وقوع بیماری های همه گیر به عنوان یکی از بارز ترین و بدیع ترین مصادیق فورس ماژور به عنوان پدیده ایی تلقی می گردد که بر عوامل اجتماعی هم چون قراردادهای پیمانکاری EPC نیز دارای آثاری است چرا که نه فقط در کشورمان بلکه در کل دنیا موجبات تاثیرات منفی را به انحاء مختلف به دنبال داشته است. (۱۳) که در این راستا و در جهت بررسی بهتر آثار این بیماری را بر اساس زمان انعقاد قرارداد مورد بررسی قرار می دهیم.

شیوع بیماری های همه گیر قبل از انعقاد قرارداد:

طرفین قرارداد پیمانکاری حین انعقاد آن، با در نظر گرفتن جمیع شرایط و اوضاع و احوال من جمله صرفه اقتصادی و هزینه های اجرای آن نسبت به انعقاد قرارداد اقدام می نمایند در واقع بر مبنای وضعیت حال آینده را پیش بینی می کنند. گاهی وقوع یک حادثه شرایط و اوضاع و احوال را به گونه دیگری رقم می زند به نحوی که اجرای تعهد آنچنان شاق و دشوار می گردد که جز با هزینه مضاعف یا دشواری بیش از حد اجری آن امکان پذیر نیست (۱۴).

وقوع همه گیری کووید - ۱۹ بی شک بر اقتصاد کشورمان و اساسا بر کل دنیا تاثیرات منفی بسیاری بر جای گذاشته است به نحوی که موجب ایجاد تورم در جامعه و به تبع آن موجب بالا رفتن دستمزد کارگران و بسیاری دیگر از تحولات و نابسامانی های اجتماعی شده است حال در صورت روبرو شدن طرفین قرارداد با این واقعیت و با در نظر گرفتن تمامی این ریسک ها که موجبات تاثیر بر مبلغ قرارداد را به دنبال دارد در این صورت مبلغ پیمان این دسته از قراردادها پیمانکاری با واقعیت موجود اقتصادی منطبق و قاعدتا طرفین نیز با این واقعیت قرارداد را منعقد می نمایند.

شیوع بیماری های همه گیر پس از انعقاد

قرارداد:

اگرچه در قوانین و مقررات کشورمان من جمله در قانون مدنی اشاره ایی به بیماری های همه گیر به عنوان

از شمول بحث خارج می گردد لذا هرگونه تقصیری هرچند کوچک از سوی متعهد می تواند احراز این شرط را با مشکل مواجه سازد (۱۰). لازم به ذکر است در صورت انتساب وقوع حادثه به شخص متعهد وی ناچار و مکلف به اجرای موضوع تعهد است ولو با صرف هزینه سنگین و گزاف (۱۱) و این قصور موجبات انقضاء اجرای تعهد را فراهم نمی سازد.

۴-۱ بررسی قابلیت استناد به بیماری های همه گیر به

عنوان فورس ماژور:

اما در ارتباط با این امر که آیا شیوع بیماری های همه گیر می تواند از مصادیق وقوع قوه قاهره باشد یا خیر در قوانین و مقررات نسبت به این موضوع هیچ گونه اشاره ایی نشده است در واقع در خصوص تلقی کردن بیماری های همه گیر به عنوان فورس ماژور صراحتی وجود ندارد. از سویی بر اساس یک رای صادره از شعبه ۸۳ مجتمع قضایی مدرس تهران قائل به فورس ماژور بودن آن شده اند اما از سویی دیگر به موجب نظریه مشورتی ۷/۹۹/۳۰۰ - ۰۳ مورخه ۱۳۹۹/۰۶/۱۳ اداره کل حقوقی قوه قضائیه صرف بیماری مخصوصا در ارتباط با قراردادهای بلند مدت و مستمر نمی تواند از این مصادیق باشد. که همین نظریه در جایی دیگر نیز عینا تکرار شده است. به موجب دویست و بیست و ششمین جلسه کمیسیون ماهانه قضایی در خصوص قوه قاهره تلقی شدن کرونا صرفا در صورتی این بیماری را فورس ماژور تلقی می نماید که ستاد مبارزه با بحران کرونا محدودیت هایی در حد ممنوع بودن انجام کار یا کار کردن با ریسک بالا اعلام می کند. بر این اساس در رویه قضایی نمی توان با قطعیت نظر بر قبولی به عنوان یکی از مصادیق فورس ماژور داد.

لازم به ذکر است به موجب بند ۵ از ماده ۷۳ شرایط عمومی پیمان های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توام (EPC) مصوب سال ۱۳۸۰ و بند ۵ از ماده ۵۰ از موافقتنامه، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمانهای مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب (EPC) سال ۱۳۹۸ اختصاصی صنعت نفت به صراحت از شیوع بیماری های واگیردار به عنوان مصادیق فورس ماژور نام برده شده است بر این اساس باید قائل به غیر قابل پیش بینی بودن این بیماری شد. لذا باید معتقد به این اصل بود که هر واقعه ایی که توازن بین عوضین را در هنگام قرارداد به هم زده باشد باید در هنگام انعقاد قرارداد قابل پیش بینی نبوده باشد (۱۲). لذا بر اساس این مطلب بیماری کووید - ۱۹ خود

و ساز مربوطه را به دنبال داشته است لذا با توجه به موقتی بودن مجوز صادرات و در پایان سال قیمت ها دوباره به جایگاه قبلی خود باز می گردد بنابراین به موجب این بند از توافق مندرج در قرارداد تا پایان همان سال اجرای قرارداد به حالت تعلیق در می آید.

اگر چه در آثار حقوقی مرتبط با این بحث اشاره به ماهیت تعهد و اثری که در این خصوص دارد هیچ گونه توجهی نشده است. تعهد بر مبنای اهمیت زمان انجام و ایفاء آن به دو دسته وحدت مطلوب و تعدد مطلوب تقسیم بندی می شود در خصوص تعهد اگر چنانچه از نوع وحدت مطلوب باشد با عنایت به اینکه اجرای قرارداد در زمان و موعد مقرر موضوع توافق طرفین است در این صورت نمی توان حکم به تعلیق تعهد داد چرا که اجرای آن در زمان دیگری حسب غرض طرفین بی فایده است اما چنانچه تعهد از نوع تعدد مطلوب باشد در این صورت تعلیق اجرای آن با هیچ گونه مشکل خاصی مواجهه نیست چرا که اجرای تعهد ولو در زمان دیگری امکان پذیر است پس تعلیق یا حکم به انجام آن یا مشکل خاصی روبرو نمی شود. لازم به ذکر است در خصوص تعهدات و مسئولیت های در زمان تعلیق تعهد بر اساس به موجب بند ۲ از ماده ۷۳ شرایط عمومی پیمان هیچ یک از طرفین مسئول ضرر و زیان وارده به طرف مقابل نمی باشد.

۲-۴- خاتمه قرارداد بواسطه تداوم شرایط فورس ماژور بیش از ۱۸۰ روز.

در صورتی که شرایط بوجود آمده در جامعه در اثر حادثه فورس ماژور طی مدت مقرر در قرارداد که در آن مدت زمان ۱۸۰ روز در نظر گرفته شود در این صورت وضعیت خود به دو حالت تقسیم می گردد:

حالت اول: در صورتی که این مدت مقرر سپری شود چنانچه طرفین باز هم در خصوص تداوم تعلیق تعهدات قراردادی خود توافق نمایند به عبارت دیگر طرفین قرارداد پیمانکاری می توانند در این خصوص اقدام به تمدید مدت زمان تعلیق قرارداد نمایند.

حالت دوم: در صورتی که طرفین نتوانند در خصوص تمدید تعلیق توافق نمایند یا حتی در فرضی که طرفین استمرار و

مصدیقی از فورس ماژور نشده است ولی با این وصف قراردادهای پیمانکاری EPC جزو آن دسته از قراردادهایی که بر اساس بند ۵ از ماده ۷۳ شرایط عمومی پیمان های مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، ساختمان و نصب به صورت توام (EPC) مصوب سال ۱۳۸۰ که در واقع به مثابه متن قرارداد است در آن وقوع بیماری های همه گیر به عنوان مصدقی از فورس ماژور در نظر گرفته شده است در واقع طرفین در زمان انعقاد قرارداد توافق بر این دارند که وقوع این حادثه خود فورس ماژور تلقی گردد که این موضوع خود یکی از نکات مهم است که جایگاه این قرارداد پیمانکاری را نسبت به سایر قراردادها کاملاً متمایز می نماید.

اگرچه اساساً بر اساس نظریات دکترین حقوقی آثار فورس ماژور بر قراردادهای شامل تعلیق تعهدات، فسخ یا انفساخ قرارداد گردد با این وصف بر اساس شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری EPC شرایط متفاوتی در نظر گرفته شده است که راستای بررسی بهتر این آثار به صورت مفصل توضیح داده خواهد شد.

۳-۲- تعلیق اجرای تعهد در قرارداد پیمانکاری EPC

در صورتی که اوضاع و احوال حاکم بر زمان عقد دچار بواسطه وقوع عاملی هم چون کووید - ۱۹ دگرگونی و تغییر شود و اجرای قرارداد را با ضرر یا دشواری روبرو سازد (۱۵) و در واقع بنابر برخی شرایط موقتی اجرای تعهد با شرایط بد و ناگوار همراه باشد بر این اساس شرایط حادث به صورت موقتی، نابرابری را به دنبال آورده است و در این صورت، به موجب بند ۳ از ماده ۷۳ از شرایط عمومی پیمان اجرای تعهد را تا زمان رفع مانع و عادی شدن اوضاع و احوال متوقف می نماید. این فرض هنگامی اتفاق می افتد که دشوار و پرهزینه شدن اجرای تعهد ناشی از قرارداد در نتیجه حادثه دگرگون کننده موقتی باشد (۱۶).

به عنوان مثال دولت به صورت موقتی طی یک سال نسبت به آزاد سازی صادرات سیمان مجوز صادر می نماید و متعاقب امر موجبات صادرات بی رویه و بالا رفتن قیمت چندین برابر سیمان می شود که جزو اقلام ساختمانی بسیار مهم تلقی می گردد حال این بالا رفتن قیمت، موجبات بر هم خوردن تعادل اقتصادی قراردادهای ساختمانی و ساخت

دنبال دارد. بر اساس بند ۲ از ماده ۷۳ شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری EPC مدت زمانی که به عنوان تعلیق تعهدات در نظر گرفته شده است به مدت ۱۸۰ روز است و اساسا پس از این مدت زمان طرفین می توانند نسبت به تمدید مجدد این مدت زمان تعلیق اقدام کنند به عبارت بهتر پس از سپری شدن این زمان مجددا امکان توافق بر ادامه مدت زمان تعلیق وجود دارد این در حالی است که بر اساس ماده ۴۳ از شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری به هیچ عنوان فرصتی در راستای تمدید مهلت تعلیق تعهدات در نظر گرفته نشده است و پس از سپری شدن این مدت تنها راه حل باقی مانده انحلال ارادی قرارداد است.

۳-۲- فسخ قرارداد پیمانکاری.

بر اساس بند ج از ماده ۴۳ از شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری در صورت تداوم وضعیت فورس ماژور ناشی از عامل ایجاد کننده به صراحت این بند شخص کارفرما صرفا توانایی فسخ قرارداد را دارد در واقع در این قرارداد تنها شخصی که توانایی انحلال ارادی قرارداد را دارد کارفرماست و نه پیمانکار این در حالی است که به موجب بند ۲ از ماده ۷۳ شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری EPC نه تنها کارفرما بلکه شخص پیمانکار نیز به نحو مشابهی دارای حق و اختیار فسخ قرارداد می باشد که در این صورت بر خلاف سایر قراردادهای پیمانکاری حق فسخ ناشی از فورس ماژور برای هر دو طرف در نظر گرفته شده است.

از سویی دیگر بر اساس فراز اول از همان بند ج که فوفا بدان اشاره شد حتی در صورت عدم تداوم وضعیت ناشی از فورس ماژور کارفرما چنانچه ادامه کار را به صلاح خود نداند می تواند نسبت به فسخ قرارداد اقدام کند این در حالی است که بر اساس بند ۲ از ماده ۷۳ شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری EPC پیمانکار پس از ابلاغ از سوی کارفرما مکلف به انجام تعهدات خود است و در صورت تداوم بیش از ۱۸۰ روز و عدم توافق بر تمدید مدت تعلیق کارفرما حق فسخ را دارا می باشد.

۳-۳- هزینه های ناشی از توقف کار به دلیل وقوع

فورس ماژور.

تداوم تعلیق را بی فایده انگارند در این صورت قرارداد به موجب بند ۲ از ماده ۷۳ شرایط عمومی پیمان می بایستی به قرارداد خاتمه داده شود. هر چند منظور از خاتمه پیمان که در این ماده از آن نام برده شده است همان انجام فسخ قرارداد است. از سویی دیگر متن این ماده آنچنان که باید رسا و واضح نیست چرا که صرفا اشاره می کند که به پیمان خاتمه داده می شود ولی معلوم نیست که آیا یکی از طرفین یا صرفا هر دو طرف توانایی فسخ قرارداد را دارند. هر چند در خود ماده اشاره به ماده ۶۷ از شرایط عمومی پیمان می نماید جایی که فسخ قرارداد صرفا توسط پیمانکار انجام می شود.

اما بر اساس کتاب نقره ایی فیدیک که در واقع شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری EPC بر اساس آن به فارسی ترجمه شده است در بند ۶ از ماده ۱۹ عینا به هر یک از طرفین اختیار فسخ قرارداد را اعطا نموده است لذا حسب وضعیت پیش آمده و ضرر و زیانی که ناشی از بلاتکلیفی و استمرار فورس ماژور به بار آورده است و منشاء اساسی حق فسخ که دفع ضرر و زیان طرفین است لذا بر این اساس اعطای حق فسخ به کارفرما بدون توجه به وضعیت مشابهی که پیمانکار دارد نیز سزاوار نیست در این صورت طرفین در این صورت توانایی فسخ قرارداد را دارند.

۳-۳- مقایسه آثار بیماری های همه گیر بین قراردادهای پیمانکاری EPC با سایر قراردادهای پیمانکاری.

در خصوص مقایسه در راستای آثاری که بیماری های همه گیر در خصوص سایر قراردادهای پیمانکاری که اساسا شرایط آن بر اساس شرایط عمومی پیمان در این خصوص نظر گرفته شده است نسبت به قراردادهای پیمانکاری EPC دارای دو تفاوت عمده است.

۳-۱- تمدید مدت زمان تعلیق قرارداد

یکی از آثار بوجود آمده به دلیل وقوع فورس ماژور عدم امکان انجام و اجرای تعهدات فی مابین است که در خصوص قراردادهای پیمانکاری نیز این موضوع کاملا صادق است در صورتی که بروز حادثه ای که موجب عدم امکان اجرای تعهد شده موقت باشد، تعلیق قرارداد را به

همچنان امکان اجرای تعهدات قراردادی وجود نداشته باشد طرفین قرارداد کارفرما و پیمانکار هر یک به صورت یکجانبه توانایی فسخ قرارداد را دارا خواهند بود.

اما در ارتباط با وقوع حادثه ایی فورس ماژور که مانع همیشگی را در راستای اجرای قرارداد به دنبال داشته باشد در شرایط عمومی پیمان هیچ گونه اشاره ایی به این امر نشده است که این موضوع خود یکی از خلاهای بزرگ در خصوص فورس ماژور تلقی می گردد. بر اساس شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری EPC صرفاً در ارتباط با تعلیق و فسخ قرارداد مورد اشاره و تصریح قرار گرفته است. اگرچه بر اساس بند ۷ از ماده ۱۹ از کتاب نقره ایی فیدیک که منشا اصلی تدوین شرایط عمومی پیمان قراردادهای EPC در کشورمان است حالتی را پیش بینی نموده است که بر اساس آن امکان اجرای قرارداد وجود ندارد که در این صورت طرفین از اجرای تعهد قراردادی بری الزمه می گردند اگر چه منظور از برائت از انجام تعهدات می توان به عنوان انفساخ قرارداد تلقی نمود اما در راستای رفع این خلاء پیشنهاد می گردد که در خصوص حوادث فورس ماژور که بلند مدت یا همیشگی محسوب می گردد با اصلاح بند ۷ از ماده ۷۳ شرایط عمومی قرارداد مهندسی تأمین کالا و تجهیزات ساختمان و نصب و افزودن شرط انفساخ قرارداد پیش بینی و مورد لحاظ قرار گیرد.

منابع

- Black, H. Black's Law Dictionary. 8th ed Tehran, Mizan Pub; 2005. p 673.
- Katouzian, N. General Principles of Contracts, 4th ed. Tehran: Entesharate Danshgahe Pub; 2004. Vol 4. p 204. [in Persian].
- Safaie H. Act of God Or Force Majure Synoptic Revision Comparative In International Law And International Commercial Agreements. International Law Review .1984;3:112.[in Persian].
- Sadeghi Moghadam M. Comparative Study Effect of Change of Circumstances on Contract and Iranian Law Solution. International Law Review. 2000; 25: 180 [in Persian].
- Mezraie, A. Unexpected Theory and Adjustment of contract a comparative study in Iranian England and United states Law. 1th ed . majd pub ,2015,50.[in Persian].
- Sadeghi Moghadam M. Comparative Study Effect of Change of Circumstances on Contract and Iranian Law Solution. International Law

بر اساس بند ج از ماده ۴۳ شرایط عمومی پیمان که در ارتباط با هزینه های ناشی از توقف کار به دلیل وقوع فورس ماژور به شخص پیمانکار تحمیل می گردد در این خصوص عنوان می دارد: «اگر کارفرما ادامه کارها به وضع اولیه را ضروری تشخیص ندهد، یا اگر وضعیت قهری بیش از شش ماه ادامه یابد، بدون رعایت بند (د) ماده ۴۸ طبق ماده ۴۸، به پیمان خاتمه می دهد. کارفرما هزینه توقف کار پیمانکار را برای مدت مازاد بر یک ماه، طبق بند های (ب) و (ج) ماده ۴۹ پرداخت می کند» بر اساس این بند اگر شرایط فورس ماژور بیش از یک ماه ادامه پیدا کند، به عنوان یک اختیار پیمانکار می تواند هزینه توقف کار خود را از کارفرما مطالبه نماید. البته باید این نکته را در نظر داشت که هزینه توقف کار با خسارتی که از حوادث غیر قابل پیش بینی به پیمانکار وارد می شود متفاوت می باشد. مبنای محاسبه این خسارت نیز ماده ۴۹ شرایط عمومی پیمان است.

این در حالی است بر اساس بند ۳ از ماده ۷۳ شرایط عمومی پیمان قراردادهای پیمانکاری EPC به این موضوع و نکته در ارتباط با هزینه های ناشی از توقف کار به دلیل وقوع فورس ماژور هیچ اشاره ایی نشده است که بر این اساس در هر صورت هزینه های ناشی از توقف کار به هر میزان و هر مدت بر مبنای فقدان تصریح به این نکته بر عهده پیمانکار است و نه کارفرما این امر نیز یکی دیگر از تفاوت های موجود بین این دو دسته از قراردادهای پیمانکاری است.

نتیجه گیری

با بررسی به عمل در خصوص بیماری های همه گیر مشخص شد که این پدیده نیز حسب دارا بودن شرایط سه گانه بی شک یکی از مصادیق و مظاهر بارز فورس ماژور تلقی می گردد عاملی که می تواند اجرای تعهدات قراردادهای پیمانکاری EPC را با چالش های مهمی روبرو سازد اولین تاثیری که در خصوص این دسته از قراردادها برجای می گذارد تعلیق تعهدات قراردادی است البته طرفین با توافق یکدیگر می توانند بر خلاف سایر قراردادهای پیمانکاری نسبت به تمدید این تعلیق اقدام نمایند و در صورتی که پس از سپری شدن این مدت زمان

Review. 2000; 25: 180 [in Persian]

Abadi, Amir Hossein. Economic Balance In The Contract Judicial Adjustment. Legal Research, 1997-1998; 21-22: 124. [in Persian].

Ghasem zadeh, M. The Law of Contracts and Obligations. 13th ed. Dadgostar Pub, 2009: 244. [in Persian].

Emami, H. Civil Law, 29th ed. Qom. Eslamieh Pub, 2009 Vol 6: p 241.

Bigdeli, S. Contract Adjustment, 2th ed. Tehran. Mizan Pub. 2009: 55. [in Persian].

Banaie .Oskoie Majid. [Tadile gharadad Dar Sorate Taazore Mali] Majalej Motaleate Hoghoghe Tatbigi, 2013; 4: 56. [in Persian].

Abadi, Amir Hossein. [Taadole Eghtesdai Dar GHarardadha Taedile Ghazaie] Majalej Tahghighate Hoghoghi, 1997-1998; 21-22: 124.

Khatib Abdollah. Fallah Mohammaah Reza. Tolaie Ali. [Mabani Fegghi Wa Hoghooghi Nazarie Taedile Ghazaie Gharadadha Dar Nezame Hooghoghi Iran wa Mesr.] Pajooresh Nameh Hoghogh Eslami, 2018, 47: 143-144 [in Persian].

Yadeta Andualem. [Analysis of the Global Impact of the Pandemic (COVID-19) on Construction Industry: Possible Scenarios] iris publishers , 2020, 6: 2.

Sadeghi Moghadam M. [Nazarieh Taghirer Ozae wa Ahwal dar Feghh wa Hoghooghe3]. Majaleh Didgahhaie Hooghoghi, 1999, 15-16: 56-57. [in Persian].

Shafaie Mohammad Reza. [Baresieh Tatbigi Nazarieh Taghireh Ozae wa Ahwal dar Gharadadha]. Ghoghnoos, 1997, : 150. [in Persian].